

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Kontakt saksbehandler
Stig Sandring, 51568931

Uttalelse til høring - Lund og Flekkefjord - Sira-Kvina kraftselskap - dam Lundevatn - midlertidig fravik fra manøvreringsreglement – minstevannføring i Sireåna

Vi viser til NVE sitt høringsbrev datert 12.03.2025 - Høring av søknad om tillatelse til å midlertidig fravike kravet om slipp av minstevannføring fra dam Lundevatn i Flekkefjord og Lund kommuner, Agder og Rogaland fylker.

Bakgrunn

Sira-Kvina kraftselskap søker om tillatelse til å midlertidig fravike kravet om slipp av minstevannføring fra Dam Lundevann til Sireåna. Kravet om minstevannføringsslipp på anadrom strekning i Sireåna er på 1,5 m³/s (målt Langhølen) og ble innført fra 15.11.2024. Begrunnelsen for søknaden er behovet for å forberede utbedringstiltak på dam Lundevann. Det søkes om tillatelse til fravik av minstevannskravet i én uke innenfor perioden 25.04 til 09.05.2025. Virkninger av omsøkt tiltak på fisk er beskrevet av Sira-Kvina Kraftselskap på følgende måte:

«Det er viktig å påpeke at vannføringen nedstrøms dam Lundevann ikke vil gå til null. Det er lekkasjevann fra dammen som vi antar vil opprettholde en akseptable vannføring for biologien i elveleiet. Vi vil redusere vannføringen gradvis for å unngå stranding av fisk. Videre vil vi etter beste evne prøve å gjøre tidsrommet med redusert vannføring så kort som mulig»

Statsforvalterens vurdering

På bakgrunn av høringsbrevet fra NVE og søknaden fra Sira-Kvina kraftselskap mener vi at saken er dårlig opplyst med hensyn til virkninger på biologisk mangfold, inkludert anadrome laksefisk på lakseførende strekning.

Sireåna har en kort anadrom strekning på om lag 2,5 km og bestandstilstanden for laks er vurdert til dårlig/svært dårlig i lakseregisteret. Laksebestanden er i stor grad påvirket av vannkraft, men også påvirket av forsuring. Ifølge Vitenskapelig råd for lakseforvaltning sin årlige vurdering av laksebestandene er det sannsynlig at forvaltningsmålet ikke er nådd for laksebestanden i Sireåna. Det er svært stor variasjon mellom år i gytebestandens størrelse. Vurderingen fra VRL er basert på

årene 2016, 2017, 2018 & 2020 (VRL)¹. Anadrom del av Sireåna er etter 2018 kalket som del av Miljødirektoratet sitt nasjonale prosjekt *Kalking i laksevassdrag skadet av sur nedbør* (M-2850/2024)².

Minstevannføringen på 1,5 m³/s fra Lundevatn ble iverksatt 15. november i 2024, som utgjør en dobling mot tidligere lekkasjevannføring fra dammen på rundt 0,7 m³/s. Det innebærer at laks muligens har gytt innenfor et utvidet tilgjengelig areal av elva siste sesong, sammenligna med før-situasjonen. Omsøkt vannføringsreduksjonen vil inntreffe før forventet swim-up periode for lakseyngel, men det framkommer ikke om risiko for tørrlegging av gytegroper er vurdert. Et vesentlige spørsmål er derfor om nye og gamle gyteområder i Sireåna blir berørt av den aktuelle vannføringsreduksjonen?

Statsforvalteren i Rogaland mener det er lite betryggende at det i søknaden fra Sira-Kvina kraftselskap påpekes at vannføringen nedstrøms dam Lundevann «ikke vil gå til null», eller at søker «antar at lekkasjevann fra dammen vil opprettholde en akseptabel vannføring for biologien i elveleiet». Vi savner vurderinger og tiltak for å sikre at gyteområdene forblir vanndekt gjennom perioden. Vi savner også garantier for konkret vannføring og vanndekt areal som sikrer hensynet til fiskebestandene på anadrom strekning i anleggsperioden.

Sireåna er et grensevassdrag mellom fylkene Rogaland og Agder. Det er Statsforvalteren i Agder som har fulgt opp vassdraget med hensyn til fiskeforvaltning, kalking og deltakelse i fagrådet for vassdraget. Statsforvalteren i Rogaland har derfor noe begrenset oversikt over kunnskapsgrunnlaget for lakseførende strekning av Sireåna. Vi har ikke funnet at det er gjort habitatkartlegging etter miljødesignmetoden som viser fordelingen av gyte- og oppvekstområder på den berørte strekningen. Vi har på forespørsel til Sira-Kvina kraftselskap fått tilsendt et notat fra Uni Research (nå NORCE-LFI) om forslag til habitatforbedrende tiltak i Sireåna fra 2016 (Pulg mfl. 2016)³ og et notat fra Terrateknikk fra 2011 angående utlegg av gytegrus (Kviljo 2011)⁴. Sira-Kvina kraftselskap skriver i e-post til oss den 03.04.2025 at habitattiltakene er ferdig gjennomført. De nevnte notatene viser imidlertid ikke hvor det faktisk er gyteområder i dag eller hvilken vannføring som er nødvendig for at disse gyteområdene er dekt av vann (del av vanndekt areal). I den samme e-posten til oss den 03.04 skriver Sira-Kvina: «Nytt vannregime på 1,5 m³/s ble innført i oktober 2024. Bilder er tatt på lekkasjevann under dam på ca 0,8 m³/s. Det er svært liten endring i vanndekt areal mht endringen. Hastigheten er noe større».

Opplysningene i e-posten fra Sira Kvina kraftselskap kan tolkes som at endringen fra nytt minstevannføringskrav på 1,5 m³/s og ned til nivå for lekkasjevann 0,8 m³/s medfører svært lite endring i vanndekt areal. Hvis dette er tilfelle kan det bety at en vannføring på 0,8 m³/s vil medføre liten risiko for tørrlegging av gytegroper. Dette er imidlertid opplysninger som ikke er dokumentert i søknaden og vurderinger som vi hverken kan bekrefte eller avkrefte. Videre må det vurderes om den planlagte nedtappingen av dam Lundevatn vil medføre redusert trykk på lekkasjen og dermed mindre lekkasje og lavere vannføring enn det søker har lagt til grunn i søknaden. Dette er forhold som søker bør belyse og dokumentere som del av søknaden. Videre er det viktig at regulanten

¹ Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) – Status for norske laksebestander:

<https://vitenskapsradet.no/VurderingAvEnkeltbestander/#/report/237>

² Miljødirektoratet 2024. Kalking i laksevassdrag skadet av sur nedbør Tiltaksovervåking i 2023. Miljødirektoratet rapport M-2850

³ Pulg, U., Espedal, E.O., & Stranzl, S. 2016. Habitatforbedrende tiltak i anadrom del av Sireåna og tilpasning av fisketrapp. Uni Research LFI Notat 25/4/2016, 16 sider.

⁴ Kviljo, T. 2011. Biotoptiltak – tilførsel av grus til gyteområder i Åna-Sira, Terrateknikk notat nr 30-2011, Tillegg til TERRATEKNIKK uttredning nr 4-2010, 8 sider.

avklarer tiltaket med de som drifter kalkdosereren i Sireåna slik at tiltaket ikke får utilsiktede konsekvenser for kalkingen av lakseførende strekning.

Ved en eventuell tillatelse til å midlertidig fravike kravet om slipp av minstevannføring i Sireåna ber Statsforvalteren i Rogaland om at NVE stiller følgende krav til regulanten:

1. Det må slippes tilstrekkelig med vann til Sireåna til at gyteområdene for laks og sjøaure ikke tørrlegges med påfølgende tap av egg og plummesekkyngel som ikke er kommet opp av grusen. Hvis dette er problematisk, bør arbeidet med påfølgende vannreduksjon utsettes til etter swim-up.
2. Endring av vannføring må skje gradvis for å unngå tørrlegging og utspyling av fisk.
3. Det må stilles krav om beredskapstiltak (f.eks. pumpeløsninger) for å sikre at gyteområdene forblir vanndekt gjennom perioden.
4. Regulant må kontakte driftsansvarlig for kalkdoserer i Sireåna slik at tiltaket ikke får unødige konsekvenser for driften av kalkingen.

Avslutningsvis vil vi be om at NVE i fremtiden sørger for at denne type søknader er bedre opplyst fra søkers side med hensyn til eksisterende kunnskapsgrunnlag, virkninger for miljøverdier og hvilke avbøtende tiltak som er vurdert eller planlagt.

Med hilsen

Tage A.T. Eriksen (e.f.)
fagleder natur

Stig Sandring
overingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

MILJØDIREKTORATET
LUND KOMMUNE
STATSFORVALTEREN I AGDER

Postboks 5672 Torgarden
Moiveien 9
Postboks 504

7485	TRONDHEIM
4460	MOI
4804	ARENDAL